

Rabbi Shmuel Shtitzberg
Rabbi and Moreh Tzedek
Sfat Emet st. 35
Beit Shemesh - Israel

שמואל יוסף שטיצברג
רב ומו"צ בבית שמש
נוח"ס שערי הברכה
רח' שפת אמת 35 בית שמש

ב"ה

שלום וברכה

לגבי עבודות של 'עריכה תורנית' בחול המועד, לפום ריהטא נראה לאסור. שכן משמע מלשון הפוסקים שטרחו וביארו את מה שמותר לכתוב חידושי תורה במועד, משום שיש חשש שמא ישכח אותם, כי הרבה פעמים אדם שוכח מה שחידש ושוב אינו יכול לחדשו אחר כך, כ"ה בלשון המאירי באגרותיו. וכ"כ הריטב"א (מו"ק יח: ד"ה אין כותבין) וז"ל: שרבותיו התירו לו לכתוב שיטת חידושי שלי שהייתי לומד כדי שלא אשכח, וכן נראה הלכה למעשה, עכ"ל. וגם הטי"ז כתב את דבריו המפורסמים להיתר כתיבת חידושי תורה במועד, שכיון שבכל עת ורגע מוטל על האדם לעמול בתורה ולחדש בה כפי יכולתו, אין שייך לומר שימתין עד אחרי החג ואז יכתוב, משום שבאותו זמן יהיה עליו חיוב אחר, דהיינו לחדש אח"כ חידושים נוספים. ואם יתעכב בכתיבת החידושים שלמד בתוך המועד, יצטרך ללמוד שנית מה שלמד כבר ולהזכיר מה שחידש, ואין לך דבר האבד גדול מזה שמאבד את הזמן, עכ"ד.

אבל כל זה מדובר ב'לימוד תורה', וכן לגבי כתיבת סברות ונקודות שעולים בעת הלימוד. אך לגבי 'עריכה' שאינה לימוד, בוודאי שאין זה בכלל ההיתר. וכ"כ להדיא בחיי אדם (כלל קיא ס"ו) שחידושי תורה שלו שהם כבר כתובים, אלא שאינם מסודרים בכתב במקום אחד, אסור לחזור ולכותבם במועד כדי לסדרם, עכ"ד. ונראה שהוא הדין שאם כבר כתובים במקום אחד, אלא שאינם כתובים כראוי באופן רהוט וברור, שאסור לחזור ולכותבם במועד.

ולפי הנ"ל נראה, שאדם שדרכו לכתוב את החידושים שעולים לו בעת לימודו, או שדרכו לכתוב סיכומים ממה שלומד, מפני שהכתיבה עוזרת לו להתרכז בלימוד, מותר לכתוב בחול המועד אפילו אם אינו מחדש שום דבר. כיון שאם יתעכב מלכתוב במועד, לא ילמד סוגיא זו בעיון כראוי, ויצטרך ללמוד שנית מה שלמד, ויתבטל מללמוד דברים אחרים באותה שעה.

אבל כל זה דווקא כשאין מדובר ב'לימוד סוגיא' וכדו', שהוא בכלל לימוד. ובכה"ג נראה, שאף ש'לימוד תורה' הזה, יעזור לו אח"כ בפרנסתו כדי לכתוב את הסוגיא בצורה ברורה אחרי המועד, מ"מ כיון שבעת המועד עצמו הוא 'לומד', הרי"ז מותר. אבל 'עריכת' הלימוד בחול המועד, שמטרתה איננה הלימוד, אלא עצם הכתיבה בצורה ברורה, היא בגדר 'עבודה' גרידא, בוודאי אינה בכלל ההיתר הזה.

ומה שהתירו לסופר סת"ם לכתוב תפילין בחול המועד, אינו ענין לסוגיא זו, שהוא היתר מיוחד לצורך מצות עשה שהיא מצוה חיובית ומצוה עוברת, כמבואר שם להדיא בפוסקים. וכמו שביאר בערוך השולחן (סי' תקמ"ה ס"ח) שלכן התירו לכתוב תפילין או מזוזה לעצמן, אפילו לצורך אחר המועד, כיון שאם לא יקיים המצוה מבטל מצות עשה. וכמו שגם האריכו שם הפוסקים בגדרי ההיתר לכתוב תפילין ומזוזות, האם זה דווקא למי שמניח תפילין בחוה"מ, או גם למי שלא מניח בחוה"מ. אבל אינו ענין לכאן, שבוודאי עריכה תורנית אינה מצות עשה, אף שזה בוודאי מועיל ללומדי התורה.

וגם נראה שאין בזה את ההיתר של צרכי רבים. דעיינן ברמ"א (סי' תקמ"ה ס"א) שהביא מחלוקת לגבי כתיבת סת"ם לצורך הרבים, שיש אוסרים כל שאינו לצורך המועד, ויש מתירים, ונהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אומן, עכ"ד. וידוע שהכתיבה שלנו אינה נחשבת מעשה אומן, וכ"כ הכתיבה הדיגיטלית שבמחשב, שבוודאי אינה מעשה אומן, ויתכן שאף אינה נחשבת כתיבה מן התורה לגבי מלאכת שבת. אבל כאן אין הנידון לגבי הכתיבה עצמה, אלא לגבי שעות העבודה שהוא נוטל עליהם, והרי ידוע שאין להשכיר עצמו לאחרים במועד, אלא לפועל שאין לו מה יאכל, אבל לשאר אדם לא הותר לעבוד בשכר. ויש עוד הרבה מה להאריך בענין זה, אבל כיון שאנו נמצאים בערבי פסחים, שהזמן דוחק, ויום לשנה ייחשב' כלשון האבני נזר, לכן אין זו שעת הכושר להאריך בפרטי הסוגיא. אבל זאת נראה, שבעצם הנידון יש קצת הרגשה של זלזול במועד. כי אם זאת העבודה והפרנסה של האדם, והוא יעשה את המועד כימות החול, ויעבוד בהם ללא שום שינוי, אין לך בזיון המועד גדול מזה.

כמובן שכל זה הוא דווקא, אם אדם מייחד את עצמו לעבודה ועריכה בחול המועד. אבל מי שתוך כדי לימוד התורה, עולים לו רעיונות ונקודות, שיכולים להועיל לעריכה התורנית של חול המועד, הן חידושים בסברא, והם מראי מקומות שצצים תוך כדי הלימוד וכדו'. הרי זה בוודאי בגדר דבר האבד, ובוודאי שהוא מותר לכתוב לעצמו ראשי פרקים כדי שלא ישכח. וזה בוודאי בגדר חידושי תורה.

החותם בברכה מרובה

